

Azərbaycanda su problemləri və onun həlli yolları

İsmayilov İlqar, Beynəlxalq Sistemologiya Akademiyasının akademiki, Nəsirli Akif, "Liberal İqtisadçılar Mərkəzi" İctimai Birliyinin sədri

Annotasiya

Məqalədə Azərbaycanda su ehtiyatlarından səmərəli istifadə yolları müzakirə olunur. Mövcud problemlər müəyyənləşdirilir, onların aradan qaldırılması istiqamətləri göstərilir.

Açar sözlər: suvarma sistemləri, şoranlaşma, səhrələşmə, ekologiya, innovasiya, miqrasiya.

Исмаилов Ильгар, академик Международной Академии Системологии, Насирли Акиф, председатель Общественного объединения «Центр либеральных экономистов»

Аннотация

В статье обсуждаются способы рационального использования водных ресурсов в Азербайджане. Выявляются существующие проблемы и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: системы орошения, засоление почвы, опустынивание, экология, инновация, миграция.

Bütün canlı orqanizmlər kimi, insanlarında təbii sistemdə öz yeri var. Yəni canlıların bir növü kimi, məhdudiyyətsiz uzun müddət mövcud olacağı və rahat inkişaf edə biləcəyi yaşayış mühitləri var. İnsan, flora və faunanın başqa üzvlərindən daha güclü olaraq, planetimizin ən soyuq və ən isti yerlərində belə məskunlaşaraq, yaşayış yerinin sərhədlərini genişləndirməyi bacardı. Lakin iqlimin dəyişkənliyi, biosferin çirklənməsi insanların mühitdən asılılığını və münasibətlərindəki ixtilafın ilk növbədə "Homo sapiens"-in özü-özünü cəzalandırdığını göstərir.

Ekoloqlar belə güman edir ki, qlobal istiləşmənin səbəblərindən biri okeanlarda toplanan plastik tullantılardır. Bu tullantılar parçalanaraq nano-hissəciklər şəklində suda həll olunur. Həmin nano-hissəciklər suyun istilikkeçirmə qabiliyyətini azaldır, nəticədə suda istilik toplanır və okean Yerin nüvəsini soyutmaq funksiyasını yerinə yetirə bilmir. Ona görə də Yer və onu əhatə edən atmosferdə temperatur ildən-ilə artır, bu isə ekoloji tarazlığı pozur. Məlim məsələdir ki, plastyik tullantıların okeanlarda toplanması insan fəaliyyəti ilə birbaşa əlaqəlidir. Təbii fəlakətlər, su və qida böhranı kimi hadisələrin sayının artması, yerli əhalini yaşamaq üçün yeni yerlər axtarmağa, miqrasiyaya məcbur edir. Yağıntıların azalması, qısa müddətli leysanların artması, çayların hidroloji rejiminin pozulması və şirin su mənbələrinin tükənməsi münbit torpaqların degradasiyaya uğrayaraq (səhrələşmə, şoranlaşma və s.) sıradan çıxmasına səbəb olur. Bu isə heyvandarlıq, bitkiçilik və kənd təsərrüfatının digər sahələrinin inkişafına

mane olur, içməli su, torpaq ehtiyatları üçün qarşıdurmalar yaradır, milyonlarla insanı yaşadığı yerlərdən köçməyə məcbur edir.

Ölkəmiz məhdud su ehtiyatlarına malik coğrafiyada yerləşir. Azərbaycan ərazisində içməyə və suvarmaya yararlı sular məhdud ehtiyatlara malik olmaqla qeyri-bərabər paylanmışdır. Hazırda ölkənin yerüstü su ehtiyatları 27 kubkilometr təşkil edir, quraq illərdə isə bu ehtiyat 20-21 kubkilometrə qədər azalır. Yerüstü su ehtiyatlarının mənbələrini çaylar, göllər, su anbarları və buzlaqlar təşkil edir. Ölkəmizin şirin su ehtiyatlarının 70-72 faizi ölkə həddlərindən kənarda formalaşır.

Azərbaycanın yerüstü su ehtiyatlarının 19-20,6 kubkilometri transsərhəd çayların, 9,5-10 kubkilometri isə yerli çay axımı hesabına formalaşır. Samur çayı istisna olmaqla birbaşa Xəzər dənizinə tökülən çayların illik su ehtiyatı 2,2-2,5 kubkilometr təşkil edir ki, bunun da 1-1,1 kubkilometri Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacından, 1,2-1,4 kubkilometri Lənkəran təbii vilayətindən axan çayların payına düşür. Kür çayının hövzəsinə daxil olan sağ və sol qolların ümumi su ehtiyatı isə 7,5-7,8 kubkilometr təşkil edir.

Xəzər dənizinə qovuşduğu ərazidə Kürün quruması nəticəsində ekoloji vəziyyətin kəskinləşməsi fonunda Neftçala, Salyan, Sabirabad və Saatlı rayonlarının yüzlərlə, hətta, minlərlə sakini öz evlərini tərk edə bilər. Keçirilən torpaq islahatından (paylanma) sonra, əkin sahələrinin plansız istifadəsi və bu problemə dövlətin etinasız yanaşması, kənd sakinlərinə ağır günlər yaşadır. Bölgələrdə kənd sakinlərinin kiçik fərdi təsərrüfatları öz qonşuları ilə ortaq iş birliyi yarada bilmədikləri halda, fərqli məhsullar becərilərsə, onların suya olan tələbatları daha da artır. Təsərrüfat fəaliyyətinin plansız aparılması da su qıtlığını yaradan amillərdən birinə çevrilir və nəticədə təsərrüfatların iflasa uğraması reallaşır. Su qıtlığını yaradan hallarını çözülməməsi kiçik təsərrüfatların sıradan çıxmasına və orta kəndli sinifi anlayışının unudulmasına aparır. Torpaq paylarının mühitə uyğun və planlı istifadəsinə diqqətin artırılması işin xeyrinə olardı. Qonşu payların birləşərək (kəndli və məsləhətli) ümumi təsərrüfat yaratması, həm suya qənaətə, həm də sahələrin boş qalmamasına şərait yarada bilər.

Müvafiq qurumların su probleminin həllinə doğru atdıqları addımların yubanmasını müşahidə edirik. Su təsərrüfatının idarəetmə sistemi, ölkəmizdə ən korrupsiyalaşmış strukturlardan biri hesab olunur. Məlum olduğu kimi, Bakı ətrafındakı bir çox yaşayış məntəqələrində su təhizatı infrastrukturunu çoxdan ümitsiz şəkildə köhnəlib, bəzi yerlərdə isə tamamilə sıradan çıxıb və bu da 40 faizə yaxın su itkisinə gətirib çıxarır. İdarənin illər boyu yığmış olduğu su itkilərinin zərəri artıq astronomik rəqəmə - 8 milyard manata yaxınlaşır. Ümumilikdə, Azərbaycanın su təsərrüfatını idarə edən qurum rentabelli deyil və zərərlə işləyir. Əslində ölkəmizdə içməli su idarə edilsə də, suvarma suyu idarə edilmir. "Meliorasiya və Su Təsərrüfatı" ASC suyu mənbədən götürüb aparıcı kollektorlara yönəltməklə vəzifəsini yerinə yetirmiş hesab edir. Halbuki, bu su təsərrüfatları arasında bölünməli, hər bir təsərrüfata öz

norması verilməlidir. Su idarə edilmədiyinə görə aparıcı kollektorların yuxarı axarlarında yerləşən təsərrüfatlar normadan bir neçə dəfə çox su götürüb, sahələri daha intensiv suvarır. Nəticədə, həddən artıq suvarılan torpaqlar ildən-ilə şoranlaşır, aşağı axarlarda yerləşən və su çatmayan sahələr isə susuzluqdan səhraləşaraq əkin dövriyyəsinə çıxır. Məhz bu və bununla yanaşı digər səbəblərdən ölkənin aqrar sahəsində məhsuldarlıq ildən-ilə azalır.

Bölgədə su ehtiyatlarının azalması ilə bağlı obyektiv pisləşən vəziyyət fonunda bu, acınacaqlı mənzərədir. Kifayət qədər kanalizasiya və təmizləyici qurğuların olmaması səbəbindən əhali bioloji çirklənmə mənbələrinin yaratdığı təhlükə ilə üzləşir. Belə çirklənmə mənbələri antisanitariya yaradaraq, yoluxucu xəstəliklərin epidemiyalarına səbəb ola bilər.

Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, Bakı şəhərində normal su təmizləyici qurğu olsa, kanalizasiya sularını təmizləyərək, suvarma suyu kimi istifadə etmək olar. Bu dəniz suyunun emal edilməsindən 3 dəfə ucuz başa gəlir. Dünyada bu cür müasir qurğular mövcuddur. Məsələn, Helsinki şəhərinin kanalizasiya sularını təmizləyən şəhərcik-qurğudan təmizlənərək Baltik dənizinə axıdılan su Bakı şəhərində məişət istifadəsinə verilən sudan 4 dəfə təmizdir. Qurğu-şəhərciyin baş mühəndisi buraya gələn turistləri təəccübləndirmək üçün hər dəfə Baltik dənizinə axan təmizlənmiş kanalizasiya suyundan bir fincan içir. Qurğuda istehlak edilən enerjinin yarısı ayrılan tullantıların qıcqırdılmasından alınan qaz hesabına əldə edilir. Üstəgəl, qıcqırdılma məhsulları sonradan emal edilərək fermerlərə yüksək keyfiyyətli gübrə kimi satılır.

Əsas su mənbələri olan çaylarımızın transsərhəd olması, bizləri qonşu ölkələrdən asılı vəziyyətə salır. Demək olar ki, bütün quru qonşularımız öz ərazilərindən keçən çaylardan bizim əleyhimizə istifadə edirlər. Su qıtlığı ekoloji problemlər yaradaraq ölkəmizdə miqrasiyaya səbəb olur, bu isə ümumi iqtisadi vəziyyəti gərginləşdirir. Bölgələrdə əhalinin suya olan ehtiyacının təmin edilməsi, belə bir durumda mümkünsüzdür. Sudan istifadə imkanı müasir suvarma sistemləri qura bilən iri fermer təsərrüfatlarına aiddir və böyük sahibkarların xidmətindədir. Təbii ki, əkin sahələrinin genişlənməsi həm də suya tələbatın artması deməkdir. Suvarılan əkin sahələrini su ilə təmin etmək üçün ölkəmizdəki çaylar üzərində böyük su anbarları tikilməsindən əlavə, müxtəlif nasoslar vasitəsilə də çoxlu su götürülür və çaylarda suyun səviyyəsi kəskin azalır. Araz çayı üzərində qurulan bəndlər və əkin sahələrinin köhnə üsulla (selləmə suvarma üsulu) suvarılması əhalimizə eyni ilə Kür çayı hövzəsindəki problemləri yaşadır. Araz çayı üzərində İran İslam Respublikası tərəfindən tikilən “Qız qayası” və “Xudafərin” su anbarları hesabına İranda daha 100 min hektardan çox əkin sahəsi suvarılır. Bu da Araz çayında suyun bir qədər də azalmasına gətirib çıxarır.

Amma təhlillər göstərir ki, ölkəmizin faktiki su ehtiyatları digər Qafqaz ölkələrinə nisbətən az olsa da, bu ehtiyatlardan səmərəli istifadə etməklə 2 (iki) milyon hektar torpaq sahəsini suvarmaq olar. Məsələn, İsrailin bir milyon hektar əkinəyararlı torapğı, cəmi üç min kubkilometr real su ehtiyatları var. İsraildə hər il yeddi min kubkilometr dəniz suyu emal

edilərək fermerlərin istifadəsinə verilir. İsraildə cəmi on min kubkilometr su ilə bir milyon hektar sahə suvarılır. Həmin torpaqda becərilən məhsul on milyon vətəndaşın kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatını tam ödəyir. Üstəgəl, İsrailin ixracatında aqrar sahə 25% paya malikdir. Azərbaycanda isə ən quraqlı ildə iyirmi min kubkilometrdən artıq su ehtiyatı yaranır ki, həmin su ilə biz 400 min hektarı normal suvara bilmirik. Bu fakt onu göstərir ki, biz sudan çox səmərəsiz istifadə edirik.

Yeri gəlmişkən onu da vurğulayaq ki, hər il ölkəmiz kənd təsərrüfatı məhsullarının idxalına 4-5 milyard dollar vəsait xərcləyir. Bu da ölkə daxilində dollara tələbatı artırır. Aqrar sahənin su və digər problemləri həll edilsə, istehsalın artması ilə bu qədər valyuta ölkə daxilində qalar, nəticədə dollara tələbat – manatın məzənnəsinin saxlanma xərcləri kəskin azalar.

Belə ki, ölkəmizdə suyun idarə edilməməsi ən əsas problemdir. İkinci məsələ isə, aparıcı kollektorların əksəriyyətinin torpaq kanallardan ibarət olmasıdır. Mənbədən suvarılan sahəyə çatana qədər suyun 30%-i süzülərək torpağa nüfuz edir, arterial kollektorların ətrafındakı torpaqları şoranlaşdırır, 20%-i isə buxarlanaraq atmosferdə rütubəti artırır. Əsas məsələ odur ki, suyun yarısı ötürülmə zamanı yollarda itirilir. Bu problemə son qoyulmaq üçün suvarma suyunun da kəmərlər vasitəsi ilə ötürülməsi vacibdir. Üçüncü məsələ isə odur ki, suvarılan torpaqlarımızın yalnız 10%-ə qədər (38 min hektarı) müasir metodlarla -yağış-damcı üsulu ilə suvarılır. Qalan hissə isə selləmə suvarma üsulu ilə suvarılır ki, bu həm su itkisidir, həm də şoranlaşma prosesini sürətləndirir. Selləmə suvarma zamanı su torpağın dərin qatlarına nüfuz edərək, qrunut suları ilə birləşir və zərərli duzları yerin hums (bitki bitən, münbit üst qat) qatına qaldırır və torpağı şoranlaşdırır. Suvarma intensivləşdikcə bu proses də sürətlənir. Yağış-damcı üsulu ilə suvarma suya tələbatı on dəfəyə qədər azaldır və şoranlaşma prosesini tamamilə dayandırır.

Dördüncü problem qlobal istiləşmə ilə bağlıdır. Belə ki, son onilliklərdə qış mülayim keçdiyindən dağlarda 40 il əvvəlki kimi buzlaqlar yaranmır. 40 il əvvəl qış sərt keçdiyi üçün dağlarda geniş buzlaq sahələri yaranırdı və yaz-yay aylarında yavaş-yavaş əriyərək təsərrüfatları normal su ilə təmin edirdi. İndi isə qış mülayim keçdiyindən buzlaq sahələri azalıb. Olan buzlaqlar da erkən yaz aylarında əriyərək sel şəklində dövrüyyədən keçir. Yazın sonunda artıq su qıtlığı başlayır. Bu problemi aradan qaldırmaq üçün su anbarlarından istifadə edilməlidir. 40 il əvvəl buzlaqlarda yaranan ehtiyatları biz indi su anbarlarında yaratmalıyıq. Azərbaycanda çayların yerüstü axını hidroloji ildən və mövsümlərdən asılı olaraq kəskin dəyişir. Bu dəyişkənlikdən asılılığı azaltmaq və il ərzində istifadə oluna biləcək etibarlı su mənbələrinə malik olmaq məqsədi ilə bir sıra çayların üzərində su anbarları yaradılıb.

Respublikamızda 140-a qədər su anbarı var. Bunların ən böyükləri Kür çayı üzərindəki Mingəçevir (həcmi 16 milyard kubmetr), Şəmkir (həcmi 2,6 milyard kubmetr), Araz çayı üzərindəki Araz (həcmi 1,3 milyard kubmetr), Tərtər çayı üzərindəki Sərsəng (həcmi 0,5 milyard kubmetr) su anbarlarıdır. Su anbarlarının ümumi sahəsi 87 min hektar, suyunun həcmi isə 22 kubkilometrə yaxındır. Bu anbarların böyük əksəriyyəti lillə dolub və ümumi

gücünün 30-40%-dən istifadə edilə bilinir. Həmin anbarlar təmizlənməli və yüzə qədər yeni su anbarı tikilməlidir.

Məsələn, Hacıqabuldakı Pirsaat su anbarının dərinliyi 18 metr olsa da, 13 metri lillə dolub. Su çatmadığına görə isə rayondan 50 min hektardan çox torpaq sahəsi becərilir. Digər rayonlarda da vəziyyət oxşardır.

Son zamanlar Güneyli soydaşlarımızın Urmiya gölü ətrafında baş verən ekoloji terror nəticəsində yaşadığı faciə, suyun əhalinin məskunlaşmasında olan mühüm rolunu aydın göstərdi. Xalqımızın Urmiya gölü ətrafında məruz qaldığı ekoloji fəlakətin əsas səbəbi su olsada, təşkilatçısı və icraçısı fars-molla rejimidir. İran rejimi Güney Azərbaycanın yeraltı və yerüstü sərvətlərini istismar edərək farsdilli əyalətlərin abadlaşmasına və inkişafına sərf edir. Fars-molla rejiminin yürütdüyü planlı antitürk siyasəti nəticəsində, Güney Azərbaycan təbiətinə yırtıcı münasibət Urmiya gölünü qurudur. Qurumazdan əvvəl Urmiya gölünün uzunluğu 140 km, eni 55 km, ümumi sahəsi 5822 kvadratkilometr, ən dərin yeri isə 16 metr olub. Gölə ümumilikdə 13 iri və çoxlu sayda kiçik çay tökülürdü. Bu su hövzəsi çox zəngin flora və faunası ilə tanınırdı. Nadir heyvanlar və bitkilər var idi. Urmiya gölünün sahilləri Güney Azərbaycan torpaqlarının böyük bir hissəsi olaraq, əkin üçün ən münbit və yararlı bölgələrdən sayılırdı. Fars-molla rejiminin məsələyə savadsız və biganə yanaşması Urmiya gölünün quruması ilə nəticələnib. 30 il əvvəl Urmiya gölü axan çaylar üzərində qurulmuş 70-ə yaxın sədd, gölə axan suyun qarşısını demək olarki tamamilə aldı.

Bu vəhşilik nəticəsində, artıq o ərazidə Urmiya duzluğu, Urmiya şoranlığı yaranıb. Gölün əhatəsindəki əkinçilik üçün yararlı olan minlərlə hektar torpaq sahəsi şoranlaşıb. Sakinlər həmin ərazidən köçməyə üstünlük verir. Duz tozları küləklə gölün sahilindəki şəhərlərə də yayılır. Bu, bütövlükdə Güney Azərbaycanın böyük bir hissəsində ekoloji fəlakətin yaranmasına səbəb olub. Fars-molla rejimi bununla Güney Azərbaycanda ekoloji terror törədib. Bu cinayət təkcə gölün flora və faunasına qarşı törədilməyib, həm də milyonlarla insanın sağlamlığına, güzəranına, həyatına mənfi təsir göstərir və onları yaşayış yerlərini tərk etməyə zorlayır. Rejimin Güney Azərbaycanlılara göstərdiyi şovinst yanaşma Urmiya gölünü qurutdu və onların öz dədə-baba yurdundan çıxarılmasına, süni miqrasiyasına şərait yaratdı. Odur ki, terroru himayə edən İran hakimiyyəti bu su hövzəsinin qurumasına etinasız yanaşması ilə ekoloji terrorun da müəllifi oldu. Unutmaq olmaz ki, Cənubi Azərbaycan strateji bir mövqedə yerləşir və oranın etnik tərkibini dəyişdirmək üçün ciddi siyasi proseslər gedir. Urmiya gölünün quruması probleminin yenidən gündəmə gəlməsi ilə bölgədə sabillik yenidən təhlükə altındadır. Orada yaşayan yerli xalq, yəni azərbaycanlılar müdafiəsiz qalıb. Fars-molla rejimi gölün qurumasından Güney Azərbaycanın Azərbaycan və Türkiyə ilə yaxınlaşmasını nəzarət altında saxlamaq üçün vasitə kimi istifadə edir.

Ərazimizdəki trassərhəd çayların səviyyəsinin azalmasının başqa bir səbəbi də çaylar keçən ölkələrin ərazisində yeni su anbarlarının inşa edilməsidir. Türkiyə və Gürcüstan ərazisində bir neçə böyük su anbarları tikilib və bunlar çaylardakı suların səviyyəsinin azalmasına təsir göstərir. Gürcüstan Kür üzərində yeni su anbarları tikməyi planlaşdırır. Bu anbarların tikiləcəyi yerlər Kvemo-Kartli bölgəsidir və azərbaycanlıların kompakt şəkildə məskunlaşdığı

ərazilərdir. Kür sahillərində yaşayan soydaşlarımız, orada su anbarları tikilərsə, öz dədə-baba yurdlarından köçməli olacaqlar. İdarəetmə sisteminin özbaşınalığından yaranan acınacaqlı durum və yerli icmaların təşkilatlanmasının aşağı səviyyədə olması hökumət tərəfindən gələn bu cür təhdidlərə qarşı mübarizə aparmağa imkan vermir. Nəticədə görülməli işlər yerli əhali üçün fəlakətə çevrilir.

Araz çayının suyunun həcmnin azalmasına istismar edilən su anbarlarının təsiri böyükdür. Su anbarları çayda suyun itirilməsi demək olduğuna baxmayaraq, əkin sahələrinin artması da bu prosesə öz mənfi təsirini göstərir. Suyun əsas istehlakçıları böyük təsərrüfatlar olaraq, monopolist yanaşma tətbiq edirlər. Fars-molla rejiminin Urmiya gölü ətrafında törətdiyi ekoloji terrora məruz qalıb, Araz sahillərinə köç edən soydaşlarımızın su faciəsi hələ də davam etməkdədir. Rejimin Araz çayına olan vəhşi münasibəti, çayın hər iki sahilindəki sakinlərə ağır günlər yaşadır.

Qonşu ölkələrdən asılı olduğumuz su ehtiyatlarımızı tənzimləmək üçün danışıqlar aparıb, çıxış yolları tapmaq lazımdır. Su təhlükəsizliyi üçün atılan addımlar beynəlxalq səviyyədə olmalı və transsərhəd sular Konvensiyası əsasında aparılmalıdır. Azərbaycan bu konvensiyanın üzvüdür. Amma nə Gürcüstan, nə Türkiyə, nə İran, nə də Ermənistan bu konvensiyaya qoşulmayıblar. Bölgə ölkələri bu məsələni beynəlxalq konvensiyasız belə həll etməyə çalışmalıdırlar və ölkələr arasında suyun bölüşdürülməsi barədə razılığa gəlməlidirlər. Azərbaycan yalnız Rusiya ilə transsərhəd Samur çayının səmərəli istifadəsi və mühafizəsi haqqında sazişi 3 sentyabr 2010-cu ildə imzalaya bilib.

Respublikamızda su ilə bağlı olan təşkilatlar yüksək dərəcədə əlaqələndirilməli və su bir qurum tərəfindən idarə edilməlidir. Ölkəmizdə kənd təsərrüfatının intensiv inkişafına ciddi yanaşılmalıdır. Məhsulu ümumi əkin sahələrini artırmaqla deyil, müasir texnologiyalarla suvarma üsulları ilə artırmaq lazımdır. Suvarma zamanı su itkisinin qarşısını almaq üçün ən yeni suvarma sistemləri tətbiq edilməlidir. Sistemli yanaşma ilə su çatışmamazlığını qısa zaman ərzində həll etmək mümkündür. Bunun üçün tədqiqatçı alimlərimizin yeni innovasiya projələrini tətbiq edib, su problemini birdəfəlik qapamaq olar.

Bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlar atmosfer suyu generatorlarını aktuallaşdırıb. Bu generatorlar atmosferdən su almaqla yanaşı, hasil etdiyi suyu plastiklərin nano-hissəciklərindən təmizləyir. Azərbaycanda rütubətli havanın yaygın olması həm generatorların faydalı iş əmsalını artırır, həm havanın rütubətini azaldır, həm də təmiz içməli sul əldə edilə bilər. Yeri gəlmişkən, Abşeron yarmadasında yaşayan əhali arasında rütubətli hava şəraiti səbəbindən revmatizm xəstəliyi geniş yayılıb. Lakin bu generatorların da mənfi cəhəti enerjiyə tələbatının çox olmasıdır. Hazırda dünya alimləri atmosfer suyu generatorlarının faydalı iş əmsalını artırmaq üzərində çalışırlar. Əldə ediləcək nəliyyətlər bu generatorların kütləvi istifadəsinə şərait yarada bilər. Bu baş versə dünyada su qıtlığı məfhumu aradan qaldırılacaq.

Nənələrimizin nağıllarında suyun qabağını kəsən əjdahalar insanları susuz qoysalar belə, istədiklərinə nail ola bilmədilər. Elin qəhrəmanları suyun qabağını kəsən şər qüvvələrə qalib gələrək insanları susuz qalmağa qoymadılar. Xalqımız təbiətin bir parçası kimi, suya verdiyi dəyəri və etdiyi hörməti, hər sahədə görmək mümkündür. Bu gün su ilə xalqımızı yenidən sınağa çəkənlər, nağıllardakı əjdahalardan heç də fərqli deyillər, sanki canlanıblar nağıllardakı suyun qarşısını kəsənlər. Əminəm ki, xalqımız su sınağından qalib çıxacaq. Su probleminin həlli yollarını aramaq həm dövlətin, həm də vətəndaşların borcudur. Suyu olan münasibət bizim gələcəyimizi formalaşdırır. Suyu yaşama, su mədəniyyəti, su tərbiyəsi haqqında kütləvi informasiya vasitələrində maarifləndirici verilişlərin və reklam süjetlərinin verilməsi işimizin xeyrinə olardı. Su - aydınlıqdır, su - həyatdır. Suyun qayğısına qalsaq, o bizi yaşadacaq.

İstinadlar

1. Azerbaijan State Water Resources Agency
2. The State Statistics Committee of Azerbaijan Republic
3. The Ministry of Ecology and Natural Resources of Azerbaijan Republic
4. The Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia
5. www.balticwaterhub.net
6. wikipedia.org